

Rapport:

Volontärutbyte mellan SHF och BHU 2014

”Active learning places - how to use regional identity and cultural heritage for a sustainable society in Europe”

EU Lifelong Learning Programme
Grundtvig Senior Volunteering

Rapport: Volontärutbyte mellan SHF och BHU 2014

”Active learning places - how to use regional identity and cultural heritage for a sustainable society in Europe”

SHF genomförde under sommaren 2014 ett utbyte tillsammans med det tyska hembygdsförbundet, Bund Heimat und Umwelt. Det finansierades genom bidrag från EU inom Lifelong Learning Programme (Programmet för livslångt lärande). Fem representanter från det tyska hembygdsförbundet besökte Skånes och Kronobergs hembygdsförbund under tre veckor i juni och fem representanter från den svenska hembygdsrörelsen besökte hembygdsorganisationer i Tyskland i tre veckor i augusti – september. Före och efter utbytet hölls en förberedande respektive en avslutande workshop för alla inblandade. Deltagarna blev många nya upplevelser och perspektiv rikare och ett stort antal nya kontakter knöts. Projektet dokumenterades via SHF:s hemsida, facebook, artiklar, dagboksanteckningar, utvärderingar och inte minst foton.

Tema och syfte

Temat för utbytesprojektet var ”platser för lärande - hur kulturarv och identitet, regionalt och lokalt, kan bidra till hållbara samhällen i Europa”. Projektet uppfyllde framför allt två av programmets syften. Det ena var att öka omfattning, kvalitet, tillgänglighet och rörlighet i Europa för personer som är engagerade i vuxnas lärande. Det andra var att höja kvalitet och omfattning på samarbete mellan organisationer som arbetar med vuxnas lärande i Europa. Programmet *Senior Volunteering Exchange* betonar särskilt att projekten som ges stöd ska belysa äldres roll och den potential de utgör i samhället. Viktigt är också att utveckla långsiktigt samarbete och utbyte mellan de deltagande organisationerna och att bidra till ökade språkkunskaper hos deltagarna.

De två deltagande hembygdsförbunden (Sveriges Hembygdsförbund, SHF och Bund, Heimat und Umwelt, BHU) hade också syftet att inleda samarbete inom flera olika verksamhetsfält och att stärka sina förutsättningar för arbetet med folkbildning och lokalt kulturarv. I båda organisationerna finns behov av att öka medvetenheten och diskussionen om en hållbar utveckling samt om betydelsen av kulturarv, folkbildning och lokalt arbete som verktyg för detta ändamål. Utbytesprojektet var samtidigt för båda organisationerna en viktig del av deras respektive arbete med den europeiska landskapskonventionen.

Programmet för livslångt lärande

Programmet för livslångt lärande var fram till 2014 EU-kommissionens speciella program för utbildningssamarbete i Europa med syftet att möjliggöra internationellt utbyte och ömsesidigt lärande för EU-medborgare och stärka samarbetet mellan organisationer och individer. Grundtvig var en del inom programmet för livslångt lärande för vuxna. *Grundtvig Senior Volunteering* vände sig till personer över 50 år och syftade till att ge äldre personer möjlighet att bidra med sin kompetens och att utveckla den genom möten med andra. Liksom med andra EU-program handlar det även om att stärka deltagarna känsla och förståelse för den europeiska gemenskapen.

Programmet för livslångt lärande är sedan 2014 ersatt med EU:s nya program Erasmus +. Det syftar till främjandet av internationellt samarbete och utbyte inom utbildning, ungdom och idrott för att bidra till tillväxt, sysselsättning, social jämställdhet och integrering. Erasmus + har fem olika delprogram

som kan vara av särskilt intresse för svenska hembygdsföreningar. Där kan bland annat nämnas *Grundtvig*, för vuxenutbildning och *Studiebesöksprogrammet*, för alla utbildningssektorer.

Deltagarna

Den tyska gruppen bestod av fem personer. Sammanställande var Dirk Gotzmann, medlem i BHU. Han arbetar även som Director för Civilscape, ett europeiskt nätverk för ideella organisationer som arbetar med den europeiska andskapskonventionen. Övriga deltagare var Gundula Lischewski från Recklinghausen, Luitpold Utz från Munchen, Erika Benner från Marl och Ellen Tschirpke.

I den svenska gruppen som besökte Tyskland var Ewa Bergdahl från Stockholm sammanställande. Övriga deltagare var Gun Larsson från Broby, Carina Haugerud från Dingle, Anders Åslund från Hassela och Kristel Wiberg från Helsingborg.

Den tyska gruppen togs om hand av de svenska värdarna Gun Larsson, Sven Jensén och Olavi Olson från Broby samt Kjell Gustavsson från Växjö.

Värdar och ansvariga för upplägget i Tyskland var främst Inge Gotzmann, generalsekreterare i det tyska hembygdsförbundet BHU och Dirk Gotzmann.

Organisation och program

Utgångspunkten för *Senior Volunteering Exchange Programme* var att ideellt engagerade medlemmar från båda organisationerna skulle delta i varandras dagliga verksamheter. Det kunde vara praktiskt arbete, att bidra i aktuella projekt, delta i exkursioner, landskapsvård, firande av högtidsdagar, löpande planering, utbildningar, utvärderingar med mera. Detaljprogrammen för besöken togs fram i samråd mellan de deltagande organisationerna och de anmälda deltagarna.

SHF:s arbetsgrupp *Landskapsrådet* arbetade med projektets planering. Där ingår Sven Jensén och Kjell Gustavsson, ledamöter i riksstyrelsen och värdar för den tyska gruppens besök och Ewa Bergdahl som var sammanställande för de svenskar som besökte Tyskland. Viktoria Hallberg, konsulent på SHF var projektledare. Flera möten hölls i den svenska arbetsgruppen och via skype och e-post med den tyska arbetsgruppen. Programmet och uppläggningsen för deltagarnas kunskaps- och erfarenhetsutbyte diskuterades liksom även hur information om projektet skulle spridas inom respektive organisation och till andra samarbetsparter.

Löpande kontakt hölls med handläggare på Högskolerådet av Viktoria Hallberg på SHF:s kansli. I maj 2014 lämnades en kortare delrapport in till Högskolerådet och i september 2014 genomförde en handläggare från Högskolerådet ett platsbesök på SHF. Löpande rapporterades också till SHF:s Generalsekreterare och riksstyrelse.

Erfarenheterna under utbytet men också under förberedelsestiden dokumenterades i text och bild. Deltagarna lade ut dokumentation på facebook samt gjorde dagliga individuella anteckningar i form av resedagböcker. Information om projektet spreds i respektive organisation även via nyhetsbrev, tidningar, hemsidor och sammankomster etc. Lokala media uppmärksammade utbytesprojektet vid flera tillfällen. Efter hemkomsten höll några av deltagarna föredrag där de berättade för sina egna och andra föreningar om sina erfarenheter.

Den tyska gruppens vistelse i Sverige

Deltagandet i det dagliga föreningsarbetet var utgångspunkten för de tyska gästernas vistelse. Det gav utrymme för samtal om aktuella frågor som spontant uppstod mellan deltagarna. De svenska värdarna hade också ambitionen att möjliggöra för många medlemmar i de svenska föreningarna att träffa de tyska gästerna. En mycket viktig del i programmet var tid som avsatts för dagboksnoteringar, reflektion och dokumentation.

Enklare boendialternativ såsom vandrarhem och stugor eftersträvades. Dels gav detta en mer genuin upplevelse av bygden man arbetar i och dels kunde kostnaderna hållas nere. De tyska deltagarna uppskattade särskilt att de under några nätter fick bo i en hembygdspark, vandrarhemmet ”Bo i hembygd” i Hästveda hembygdspark där föreståndaren Britten Andersson ska ha en varm eloge för sitt värdskap. Programmet inleddes med Sveriges nationaldagsfirande och avslutades med midsommarfest. Båda dessa tillfällen gav tillfälle att särskilt diskutera aktuella begrepp i båda förbunden som t.ex. hembygd, tradition och identitet.

Programmet började hos Skånes Hembygdsförbund i möte med kanslipersonal och styrelseledamöter. Man samtalade om de båda hembygdsrörelsernas historia, likheter och skillnader i Tyskland och Sverige och diskuterade vad begrepp som identitet, demokrati, folkbildning och hållbar utveckling står för. En stor del av vistelsen var sedan förlagd till Broby där Göinge Hembygdsförening var värd. Här deltog gruppen i det dagliga praktiska arbetet. Vid ett tillfälle träffade de föreningens Unga Hembygdsambassadörer, fem gymnasieelever som går Sveriges enda stenarbetarlinje och också deltagit i SHF:s ungdomsprojekt Ung Hembygdsambassadör. Temat för mötet var ungdomars engagemang i hembygden, om samarbete med kommunen och om avvägningen mellan natur och kultur vid exploatering av naturresurser. Under den sista veckan var Kronobergs Hembygdsförbund värd för gruppen. Då deltog de framför allt i praktisk landskapsvård samt fick möjlighet att bekanta sig med den svenska modellen för folkbildning.

Det ideella arbetet innebar bland annat att hjälpa till med öppethållandet av två museer, att delta i guidning, utföra fotoskanning och arbeta med föreningsarkiv. Det var också busk- och slyröjning och städning eftersom det var i inledningen på säsongen. Här kunde samtalen handla om förklaringar och sammanhang där åtgärden ingick. T ex att växtrötter förstör husgrunder och att rödfärgning är en viktig del i den kulturhistoriska vården. Vissa verksamheter demonstrerades för att ge underlag för samtal. Deltagarnas arbetsinsatser var uppskattade av de lokala föreningarna. En viktig del av programmet var olika frågor om kulturlandskapets historik, värden och utveckling. I programmet ingick besök på lokala museer och kulturarvsmiljöer och den tyska gruppen fick möjlighet att ta del av både praktisk föremålsvård och historieberättande. Under mötena med de tyska deltagarna blev det tillfällen för de lokala föreningarna att reflektera över sin verksamhet och dess utvecklingspotential. De tyska gästerna fick möjlighet att se olika uttryck för och inriktningar av den mycket breda verksamhet, som finns inom hembygdsrörelsen. Skillnaden i kulturarv och förutsättningar mellan stad och land var också en fråga som berördes. En av värdarna visade sin hembygd, staden Hässleholm och berättade om dess utveckling och historia under ett par korta pass.

De svenska värdarna gjorde ett stort arbete med att ta fram ett innehållsrikt och genomtänkt program för den tyska gruppen och kunde under de tre veckorna visa upp ett imponerande värdskap fyllt av engagemang och omsorg. Den tyska gruppen var mycket nöjd med de många nya perspektiv och erfarenheter som deltagarna fått och man uppskattade mycket det goda omhändertagandet under perioden.

Exempel ur dagboksanteckningarna

”Under mötet med förtroendevalda och anställda på Skånes Hembygdsförbund fick båda parter en tydligare bild av respektive organisation. De tyska representanterna var mycket intresserade av flera av de projekt som Skånes Hembygdsförbund driver såsom ”Tidsmaskinen”. Begrepp som hembygd, tradition och identitet diskuterades också intensivt. Ett flertal idéer och möjligheter för framtida samarbeten behandlades”.

”Våra tyska gäster har i dag hjälpt oss att röja sly vid Skeingeborg. Skeingeborg är en restaurerad ruin efter ett slott uppfört i slutet av 1100-talet på Borgön i Skeingesjön mellan Verum och Osby i Norra Skåne. Västra Göinge hembygdsförening äger och vårdar ruinen och Borgön. Vårt arbete bestod av röjning på den inre borgården, där ett par kraftiga björnbärssnår vuxit sig stora.”

”Dagen började på Hässleholms museum där Västra Göinge hembygdsförening är en av fyra föreningar, som ansvarar. Museet har temat: Transport, teknik och militär. Guiden Arne Thyrberg inledde på tyska. Det praktiska arbetet under dagen bestod av vård av sadlar och seldon i hembygdsföreningens vagnhall. Sadlarna lämnades i ett utmärkt skick. Efter lunch stannade vi till vid Hässleholmsgården, där Christina Lilja berättade om gården som gett staden sitt namn. Christina nämnde också att det var i ett av gavelrummen på gården som den tyske generalen Ludendorff, inkognito, skrev sina ”Minnen från kriget”. Under eftermiddagen gjorde vi ett besök i Wendels stuga i byn Broslätt vid Hovdala slott. Här bodde en gång kusken Wendel. Deltagarna hade under förmiddagen stiftat bekantskap med bl a tre helrenoverade vagnar från slottet som en gång kusken Wendel varit ansvarig för. Vi diskuterade bl a kring vård och underhåll av hembygdsföreningens byggnader.”

”Arbetsuppgifterna i Hästveda bestod i rensning av ogräs vid stenplattor, busk- och slyröjning, sopa trottoaren och fönsterputsning. Betydelsen av naturvård och kopplingen mellan natur och kulturvården diskuterades. Som vanligt i hembygdsrörelsen bjöds på en utomordentlig förmiddagsfika och på eftermiddagen hade Dirk förberett en gemensam måltid i parken som uppskattades mycket. Bl a serverades oxsvanssoppa med ingredienser som kom från ortens ICA-butik, känd för att importera och sälja kött av ett 100-tal olika sorter från hela världen. Vi försökte också förklara det ibland lokalt använda namnet på oxsvanssoppa för Dirk. Vet inte om han uppfattade ordet ”korumpasöö” men han log i alla fall. Söö står för soppa på lokal dialekt.”

”Mötet med de unga hembygdsambassadörerna i Broby var mycket inspirerande. I både den svenska och den tyska hembygdsrörelsen pågår en diskussion om ”hur man föryngrar medlemsskaran, men också idéerna, både på lokal, regional och nationell nivå.”

”Mötet med studieförbundet och folkhögskolan var mycket uppskattat. Den svenska folkbildningstraditionen diskuterades livligt. I Tyskland finns inte samma historiska och lokala tradition och de tyska deltagarna var mycket intresserade av den pedagogiska bakgrunden till den svenska studiecirkeln”.

”Av de tyska gästerna fick de svenska värdarna vardera en box med ca 15 böcker och småskrifter, som alla publicerats av det tyska hembygdsförbundet. Samtliga behandlar kulturlandskapet utifrån olika teman. En av värdarna, Olavi Olson säger ”Jag uppskattar detta särskilt och kommer att läsa i långsam takt under sommaren. Här tror jag att vi kan låna idéer för fortsatt utveckling av vår egen verksamhet. Därefter kommer böckerna att införlivas med hembygdsföreningens bibliotek.”

Två veckor i Bohuslän

Dirk Gotzmann som var en av de tyska deltagarna, hade en förlängd vistelse med ytterligare två veckor i Bohuslän med *Bohusläns Hembygdsförbund, BHF*, som värd. Ett skäl till detta var att bidra i planeringen av den konferens som SHF och BHF skulle arrangera senare under hösten i samverkan med bland andra Civilscape, *Scandinavian Landscape Forum* i Marstrand.

Bohusläns hembygdskonsulent Marika Russberg sammanställde ett imponerande program i samråd med Bohusläns hembygdsförbunds styrelse och medlemsföreningar. Gunnar Malm, ordförande i Bohusläns Hembygdsförbund deltog bland annat i möten i Mollösund och på Kåringön i Orust kommun. Mollösund hembygdsförening har en fiskarstuga och ett sjöbodsmuseum med en utställning om *långans väg från Atlanten till julbordet*. Här diskuterades särskilt kopplingen mellan mat och hav, vilket var ett av de teman som konferensen i Marstrand skulle behandla. Mötet med Kåringöns hembygdsförening handlade om information och berättande. De har en fiskarstuga och informationsskyltar längs promenadvägarna på ön och arrangemang med berättarkvällar.

I möten med kommunrepresentanter, hembygdsföreningar, och andra aktörer diskuterades folkbildning, landskapsperspektiv, kopplingen mellan kulturarvet och besöksnäringen, behovet av erfarenhetsutbyte och mycket annat. Verna Rydén från föreningen *Kungälv's Musei Vänner* och styrelseledamot i *Bohusläns Hembygdsförbund* agerade chaufför under en av dagarna med besök hos olika föreningar. Totalt förde samtal med 11 av Bohusläns Hembygdsförbunds medlemsföreningar.

Verna Rydén från föreningen *Kungälv's Musei Vänner* och styrelseledamot i *Bohusläns Hembygdsförbund* berättar:

”Vi gick igenom vår förenings syfte: att få till stånd ett nordiskt besökscentrum med utställningar, informationskontor etc. Dirk fick se vår utställning som tydliggjorde Kungälv's ”nordiska medelpunkt”. Vi talade om Nordiska Folkhögskolan och dess betydelse för att efter andra världskriget samla nordisk ungdom vars hemländer stött olika sidor i kriget, gränsområdets utsatthet osv. Vi talade också om hur kommunala och ideella krafter kan arbeta tillsammans, där 1+1 blir 3 och vi gjorde flera intressanta jämförelser mellan svensk och tysk hembygdsrörelse.

Den svenska gruppens vistelse i Tyskland

I Tyskland var det tyska Hembygdsförbundet, BHU, värd i samverkan med flera av dess medlemsorganisationer. De bjöd på ett generöst värdskap och ett gediget program. Gruppen anlände till Bonn och inkvarterades i Siegburg, en mindre stad mellan Bonn och Köln. Det tyska hembygdsförbundet arbetar mycket utifrån ett brett landskapsperspektiv med inventeringar, opinionsbildning, folkbildning och politisk påverkan. En stor del av programmet var därför relaterat till landskapsfrågor och kontakten med politiker på lokal och regional nivå. Många av BHU:s aktuella projekt inom miljö- och kulturarv besöktes under de tre veckorna. Det var lokala museer, kyrkor, kloster, ruiner, parker, trädgårdar, samt ett flertal stadsmiljöer. I samband med det diskuterades hur olika landskap förändras över tid och vilka faktorer som påverkar detta. Viktiga frågor var också upplevelse, tolkning och bevarande av landskap och hur dessa processer kan visualiseras. En fråga gällde den professionella kulturmiljövården kontra den ideella, deras respektive förutsättningar, perspektiv och arbetsformer. Samarbetet med skolan och kulturarvets betydelse för rekreation och besöksnäring belystes också. Gruppen fick vid ett tillfälle möjlighet att delta i en energikonferens som BHU arrangerade under perioden med temat hur energiförsörjningen påverkar landskapet.

Särskild hänsyn hade tagits i programmet till volontärernas personliga intresseområden som bevarande av kyrkogårdarnas kulturvärden, historisk trädgårdsskötsel, kulturarv i stadsmiljö med mera. Frågor som rörde bevarandeåtgärder, dokumentation och tillgänglighet, politisk påverkan på lokal och regional nivå, metodutveckling, folkbildning och sociala medias betydelse för våra organisationer diskuterades livligt. Andra centrala frågor under vistelsen var möjligheten till integration av natur- och kulturperspektiv inom hembygdsrörelsen och även hur vi medborgare kan få ett ökat inflytande i landskapets omvandlingar. Här följer några utdrag ur utvärderingen.

Exempel ur dagboksanteckningarna

”Det som för mig personligen var mest spännande var att få möjlighet att delta i energikonferensen som hölls under två dagar på friluftsmuseet i Lindlar. Det var intressant att se hur BHU som paraplyorganisation och huvudarrangör kunde erbjuda en diskussionsarena för konstruktiva och kritiska samtal mellan så vitt skilda intressenter som enskilda jordbrukare, kärnkraftsmotståndare, solcellstillverkare, naturskyddsfantaster och myndighetspersoner med ansvar för energifrågor. Att landskapet påverkas av energipolitiken är ju självklart men diskussionerna rörde sig kring i vilken utsträckning vi måste acceptera förändringarna av landskapsbilden.”

”I en av de lokala hembygdsföreningarna, som jag är aktiv i, arbetar vi just nu med ett nytt museum. Det gav mycket att se andras idéer och lösningar på hur man kan presentera historien och jag har fått många nya uppslag. Då jag efter utbytet deltar i en guideutbildning kunde jag även lära mycket av de många olika och mycket kunniga och engagerade guiderna vi träffade.”

”Ekonomi för våra svenska föreningar äts många gånger upp av det underhåll som krävs när man äger gamla byggnader. Jag tror också att vi i Sverige måste fråga oss om det endast är de hus som är över hundra år gamla som är intressanta. I Bonn träffade vi ett par studenter som var mycket intresserade av 1950-, 60- och 70-tals byggnader. Dessa byggnader rivs ofta för att de inte anses ha samma värde som äldre hus. Vi måste kanske fråga oss vems referensramar vi skall hålla oss till, när vi pratar om vad som är ”gammalt” eller om vi kan vara lite mer flexibla.”

”Under vår vistelse i Tyskland träffade vi ingen hembygdsförening som ägde egna fastigheter. Vissa föreningar disponerade byggnader eller lokaler i byggnader, men dessa ägdes av kommunen, så föreningarna behövde inte lägga ner arbete och pengar på underhåll av ”sina” byggnader. I Tyskland är hembygdsrörelsen mera engagerad i frågor som i Sverige sköts av Naturskyddsföreningen.

Resultat

SHF har genom projektet fått ökad kunskap om EU-stöden för livslångt lärande. Projektet har aktualiserat frågan om internationellt samarbete inom riksorganisationen. En rapport om hembygdsrörelsens förutsättningar för en ökad internationell verksamhet togs fram under 2014/2015 och *Grundtvig Senior* projektet som pågick samtidigt var ett bra inspel i det arbetet. Rapporten har i sin tur lyft Grundtvig Senior projektet till ett större och aktuellt sammanhang i organisationen.

Hembygdsrörelsen i Tyskland har ett mer vidsträckt uppdrag och deras verksamhetsfält innefattar betydligt fler områden än vad den svenska hembygdsrörelsen ägnar sig åt. I Tyskland arbetar hembygdsrörelsen med att involvera hela landskapet och samtidigt frågor som rör miljöns bevarande i sitt arbete, vilket är ett intressant perspektiv och något vi kan fundera över för egen del. I Sveriges lokala hembygdsföreningar arbetar man ju ofta i det lilla formatet.

Hembygdsrörelsen i Tyskland tycks ha en något annorlunda syn på kulturlandskap än den svenska. I det tyska begreppet kulturlandskap ingår byggnadskultur, parker och trädgårdar, vägar, landsbygd, samhällen och städer. I Sverige associerar många begreppet snarare till landsbygd och äldre agrara miljöer. Den tyska innebörden står för en mer integrerad helhetssyn på olika kulturvärden i landskapet, något som kan utgöra inspiration för oss i den svenska hembygdsrörelsen i vår fortsatta diskussion om kulturlandskap och också hembygdsrörelsens roll i staden och på landsbygden.

Den svenska hembygdsrörelsen har en djup förankring i svensk folkrörelsehistoria och en imponerande infrastruktur av lokalföreningar över hela landet. Här finns också en lång tradition av folkbildning. Här har Sverige en viktig erfarenhet att dela med sig av till andra länder och organisationer.

Utbytet gav mycket inspiration till deltagarna för fortsatta internationella kontakter. Olika former för ett framtida utbyte med BHU men även med andra hembygdsorganisationer i Europa har diskuterats under projektperioden, både mellan deltagare och i styrgruppen. De nya bidragen som kan sökas från EU:s nya program Erasmus+ är en viktig finansieringsmöjlighet för detta. Intresset för att etablera mer långsiktiga vänorter uttrycktes också.

Efter att den intensiva projektperioden har avslutats, är den allmänna slutsatsen att utbytet var mycket givande och fruktbart. Det gav inspiration till många nya perspektiv och verksamhetsidéer, både på kort och lång sikt och både för den lokala, regionala och nationella nivån i hembygdsrörelsen. Olavi Olson, en av värdarna i Skåne sammanfattar på följande sätt:

”Det här var första gången som jag och min hembygdsförening deltagit i en så omfattande internationell samverkan. Sammantaget är vi mycket nöjda med resultatet. Våra tyska gäster var trevliga, väl pålästa och uppskattade våra ansträngningar. Att byta idéer och erfarenheter också med andra nationer är en framgångsfaktor när vi går vidare inom hembygdsrörelsen. I min hembygdsförening, Västra Göttinge hembygdsförening, fanns nyfikenhet kring projektet och vi har nyttiga erfarenheter att dra.”

Sammanfattning av praktiska erfarenheter

Projektet gav många nya upplevelser, fördjupade kunskaper samt nya perspektiv och kontakter. Det gav inspiration för det fortsatta hembygdsarbetet på hemmaplan och till nya internationella samarbeten. Deltagarna lade ner relativt mycket tid på förberedelserna, genomförandet och efterarbetet och fick mångfald igen genom berikande upplevelser. Samtliga inblandade var mycket nöjda med sitt deltagande i Grundtvig volontärutbyte. Gruppen har samlat många erfarenheter och lärdomar att skicka med till andra inom hembygdsrörelsen som är intresserade av internationell samverkan.

Det är en stor fördel om arrangerande parter redan känner varandra inför ett gemensamt projekt. Börja planeringen i god tid och forma en tydlig ansvarsfördelning. En arbetsgrupp behöver vara så stor så att alla har tid för sina uppgifter men så liten så att man hinner ha en bra intern kommunikation. Alla berörda bör ha tillgång till all information, gör gärna en gemensam digital plattform att arbeta med, t ex via programmet Dropbox.

Det är mycket värt om deltagarna kan träffas fysiskt, men långa avstånd och fulltecknade almanackor kan göra detta svårt. Skype via dator kan då vara ett bra sätt att ändå ”träffas” och pratats vid innan avresan. Alla kontakter är en god investering inför det fortsatta arbetet. I projekt med många

inblandade, stora geografiska avstånd, olika språk och kanske även förutsättningar som förändras, kan självfallet informationsmissar och missförstånd uppstå. Förberedelser, information och bra rutiner kan därför inte nog betonas. Då många personer är involverade kan ändringar ibland behöva ske och det kan vara bra att ha viss beredskap för eventuella justeringar i programmen och i budgeten.

Officiellt språk i EU är engelska och deltagarna i utbytesprojektet kommunicerade företrädesvis på engelska, men bristande språkkunskaper begränsar självfallet dialogen. Svårigheter kan också uppstå vid öppna träffar där andra medlemmar som inte är vana vid engelska tillfälligt deltar. Även om samtliga deltagare behärskar engelska någorlunda, är det viktigt att kontrollera betydelser och tolkningar med varandra. Det är en stor fördel om minst en person i arbetsgruppen är trygg med engelska för att kunna klargöra vissa översättningar. Viktigt är också att minst en person är trygg med att skriva på engelska.

För att sprida information om projektet är det viktigt att minst en person är van vid att använda sociala media. Då kan en stor del av informationsspridningen ske löpande och nå många och de i gruppen som är mindre vana kan få hjälp att använda sig av dessa verktyg.

När man gör ett program är det lätt hänt att försöka få med så mycket som möjligt. Tid för reflektion, dokumentation och återhämtning är mycket viktigt för att deltagarna ska tillgodogöra sig alla upplevelser och behöver också prioriteras i programmet. Maten är en viktig aspekt, inte minst genom dess centrala sociala funktion. Vid flera tillfällen lades en del gemensam tid på tillagning av måltider, vilket var mycket bra för den sociala gemenskapen och samtidigt mycket uppskattat. Beroende på var i länderna ifråga utbytesprojektet ska genomföras, kan transporter ske antingen med kollektiva eller privata färdmedel. På svensk landsbygd är oftast privat- eller hyrbil en nödvändighet. I Tyskland skedde däremot de flesta transporter med kollektiva färdmedel vilket fungerade mycket väl.

Om finansieringen sker via bidrag är det bra om någon i gruppen har erfarenhet av ekonomisk redovisning, gärna i form av bidragsredovisning. Det är viktigt att t.ex. vara medveten om att samtliga verifikationer ska sparas och redovisas till den bidragsbeviljande organisationen. Reglerna kan variera, så ta reda på vad som gäller för det bidrag ni erhållit. Om man redan från början har en tydlig bild av hur redovisningen ser ut är det tidsbesparande att anpassa projektupplägg och dokumentation från början.

För mer information

Utbildnings- och Högskolerådet, möjligheter till internationellt samarbete och utbyte
www.utbyten.se

Sveriges Hembygdsförbund

www.hembygd.se/volontarutbyte

Viktoria Hallberg

viktoria.hallberg@hembygdsforbundet.se

08-441 54 89

Bildgalleri

Våra tyska gäster deltog i nationaldagsfirandet. Många hade samlats vid nationaldagen framför Kaffestugan i Broby hembygdspark. Kristianstad musikkår stod för det pampiga musikaliska innehållet. Från vänster Luipold, Ellen, Gundela och Dirk. Foto: Gun Larsson.

Kjell Gustafsson var värd för volontärgruppens period i Kronoberg. Under arbetet med en trähägnadskonstruktion bjöds på fältmässig lunch. Den tyska gruppen deltog med stor entusiasm i båda aktiviteterna. Foto: Gun Larsson.

Intensivt hembygdsarbete kräver en och annan paus. Här sitter våra tyska volontärer och beundrar landskapet tillsammans med representanter från Västra Göinge hembygdsförenings i Hovdalaområdet utanför Hässleholm. Foto: Olavi Olson.

Drängastenen som väger 110 kg var en gång i tiden ett styrkeprov för unga och starka drängar. De tyska volontärerna nöjde sig med att fotografera. Informationsskyltar med text på tyska uppskattades! Foto: Olavi Olson.

De tyska deltagarna fick prova på att sköta föreningens seldon. Det gick som smort. Foto: Olavi Olson.

Den tyska gruppen besökte Skånes hembygdsförbunds kansli i Lund. Här förklarar kanslichefen Pia Sander t.v. för Dirk till t.h. hur förbundet tänker kring den Europeiska landskapskonventionen. Konsulent Maria Casagrande i mitten lyssnar uppmärksamt. Foto: Sven Jensén

Underhållet kring våra torpruiner är viktigt om de ska bestå i framtiden. Man måste klippa bort buskar och uppväxande träd, för annars spränger rötterna sönder stensättningarna. Här gör Luipold och Ellen ett gott dagsverke. Foto: Gun Larsson.

Buskröjning i Skeingeborg. Gundela med saxen, värdinnan Britten från Hästveda hembygdsark, Luipold, Dirk, Berit och Ellen är redo för arbete. Foto: Olavi Olson

Inge Gotzmann, generalsekreterare för BHU berättar för deltagarna i den svenska gruppen om Königswinter, en ort vid Rhen som under flera århundraden varit föremål för turism, men som ändrat landskapskaraktär från ett gruvbrytningsområde till ett vinodlardistrikt. BHU har här varit engagerat i flera projekt som syftat att lyfta fram landskapets värden. Foto: Ewa Bergdahl

Flera av Hannovers förorter är slitna och andelen invandrare är hög. Men BHU:s samarbetsorganisation i Hannover (LVR) har ambitionen att bidra till att områdena blir mer uppskattade och att de planeras och byggs på ett socialt hållbart sätt och med möjlighet för invånarna att delta i planeringsarbetet. Guiden Klaus Kleefeld från LVR berättar om för den svenska gruppen om stadsdelen Kalks problem, som framför allt handlar om bristen på samlingsplatser och möjligheter för människor i området att socialisera sig med varandra. Foto: Ewa Bergdahl.

Under vistelsen besökte den svenska gruppen BHU:s huvudkontor i Bonn för att delta i det ordinarie arbetet. Bland annat fick vi hjälpa till med att översätta en del foldrar till svenska. Det blev även tillfälle att ta del av de många skrifter om landskapsfrågor som BHU publicerat. Foto: Gun Larsson.

Parker och kyrkogårdar i stadsmiljöer var viktiga inslag och de utgjorde en utmanande blandning av natur- och kulturperspektiv. Här gör gruppen ett studiebesök på Alter Friedhof Bonn och guiden Erika Zander, en av volontärerna i föreningen berättar om hur de arbetar för att förena dessa båda perspektiv i bevarandearbetet. Foto: Ewa Bergdahl

En viktig del i den tyska hembygdsrörelsens arbete handlar om modern stadsbebyggelse och hur dess kvaliteter ska kunna bevaras samtidigt som städerna växer. Stadshuset i Bonn byggdes på 1970-talet och är ett intressant exempel på detta årtiondes förnämliga arkitektur. Samtidigt är byggnaden hotad av rivning, men en grupp studenter har engagerat sig i dess bevarande. Gruppen fick en rundvandring i huset tillsammans med Max Meier från aktionsgruppen. Foto: Ewa Bergdahl.

Elmar Scheuren, chef för Siebengebirgmuseet förklarar för gruppen hur området utvecklats och varför det kallas "Siebengebirge" dvs. de sju kullarnas område. Museet är beläget i orten Königswinter - en känd turistort längs Rhen - och har nyligen genomfört en stor omorganisation av sina utställningar och fokuserar nu på de många konstnärerna från hela Europa, som fascinerats av områdets karakteristiska skönhet. Foto: Ewa Bergdahl.

Den svenska gruppen fick möjlighet att träffa flera officiella personer. Här tar borgmästaren för staden Sinzig emot i det gamla rådhuset och ger en kort introduktion till stadens historia. Till höger om honom ordföranden i den lokala hembygdsföreningen. Foto: Ewa Bergdahl.

I Den lilla orten Bonn-Beul träffade gruppen Carl-Jakob Bachem, ordförande i hembygdsföreningen Hans Stroof. Namnet hänsyftar på den borgmästare som en gång hade bott i huset som man genom gemensamma aktioner lyckats bevara och numera huserar i. Föreningen fokuserar främst på bevarandet av enskilda byggnader i stadsmiljön och arbetar intensivt med lobbying gentemot de lokala politikerna. Foto: Ewa Bergdahl.

Strax utanför Bonn-Beaul fanns lämningar av alunbrytning i en bokskog som samtidigt utgjorde ett naturskyddsområde. Georg Divossen, dokumentärfilmare och aktiv i föreningen Hans Stroof berättar här om hur föreningens uppsatta informationsskyltar motarbetats av den lokala naturskyddsföreningen och om svårigheterna att förena natur- och kulturperspektiven. Foto: Ewa Bergdahl.

Vid Klostret Greafenthal, som är beläget ca två timmars bilfärd norr om Hannover och nära gränsen mot Holland mötte gruppen den lokala föreningen som arbetar med visningsverksamheten. Föreningens huvudsyfte är bevarandet av klosterbyggnaderna som idag är i privat ägo. Här berättar en av guiderna om verksamheten som idag främst är inriktat på dokumentation och arkivarbete. Foto: Ewa Bergdahl.

Under två intensiva dagar hade den svenska gruppen möjlighet att delta i konferensen "Energyscapes" om hur olika energiuttag påverkar och formar landskapet. Konferensen ägde rum på friluftsmuseet Lindlar. Inge Gotzmann var huvudarrangör och avtackas här med Blommor flankerad av några av föredragshållarna. Foto: Ewa Bergdahl.

I maj 2015 träffades de svenska deltagarna för en gemensam och avslutande workshop inför redovisningen av projektet. Foto: Olov Norin.